

Jak si hráli děda a babička

Další článek začnu od hry trochu zapomenuté, „**na cvrnkání**“. Slíbila jsem to svému kolegovi, s nímž jsem při posezení u kávy vzpomínala na naše „dětství na dvorku“. Vyprávěl mi, jak celé hodiny proseděl s kamarády při házení mincemi. Přitom často zapomínal na drobné povinnosti, a dokonce i na oběd. Prohlásil, že rozhodně musím tuto hru popsat dalším pokolením. Nezbytnou pomůckou při této hře byly mince. Byla to jedna z těch „her o prachy“. Jako děti jsme často na svém dvorku nacházely nějaké ztracené drobné mince, mnohé už často stažené z oběhu. Tyto „poklady“ byly pro nás vstupenkou k dobré hře.

„Cvrnkání“ bylo komplikovanější verzí „házení“. Drobnými mincemi se házelo několika způsoby. Házelo se ke zdi, na okenní parapet, na desku stolu nebo vestoje na zem. Důležité bylo to, aby mince spadla na minci, a v takovém případě házející bral obě mince. Svou i spoluhráče. Dnes bychom řekli, že to byl drobný hazard, ale jak už jsem se zmínila, většinou šlo o mince už vyřazené z oběhu. Někdy to byly kulaté plíšky nalezené v okolí.

Komplikovanější „cvrnkání“ spočívalo v tom, že se mince chytla mezi palec a ukazováček pravé ruky a poté se s ní hodilo o stěnu tak, aby se odrazila a spadla na zem. Existovaly tři možné výsledky hodu:

NA SEBE – v tomto případě mince zakryla minci nebo spadla vedle ní, ne dál než na vzdálenost jednoho palce.

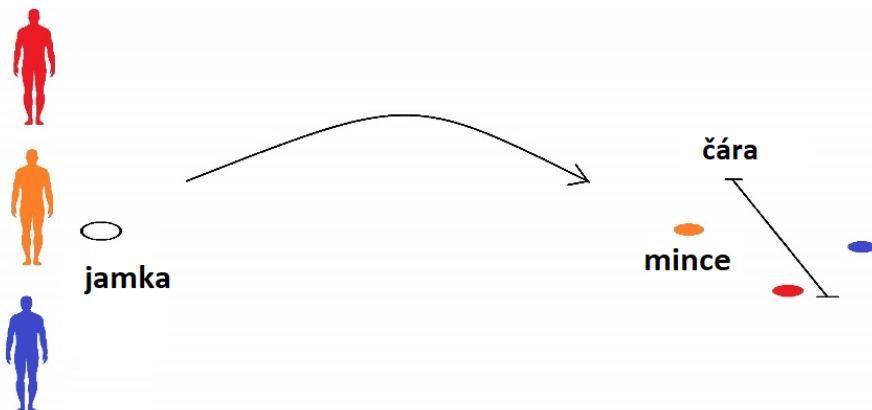
DLAŇ – mince ležely od sebe maximálně na délku roztaženého palce a maličku. Takže když někdo zvládl „na sebe“ nebo „dlaň“, vyhrál všechny mince, které ležely na zemi.

Když však mince spadly od sebe na vzdálenost větší než „dlaň“, znamenalo to „mimo“, a tedy hrálo se znovu, protože nikdo nic nevyhrál. Hráči mohli být dva a více. Dnes existuje spousta mincí na hraní, které se dají využít v této neobvyklé dovednostní hře.

Jinou variantou „cvrnkání“ bylo „vodorovné cvrnkání“.

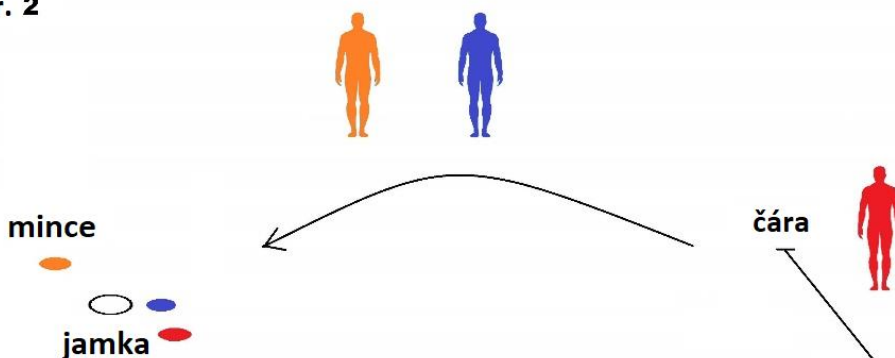
Vytvořila se jamka a naproti, ve vzdálenosti asi 1,5 m, se nakreslila čára – rovná čára, jejíž délka závisela na pokročilosti hráčů (někdy i o délce několika stop). Hráči se postavili za jamku a házeli mincemi směrem k čáře. Hráči, kterým mince vypadly za čáru (zleva nebo zprava), vypadli ze hry. Hráč, jehož mince byla na čáře nebo nejbliž k ní (před čárou

obr. 1

nebo za ní), posbíral všechny hozené mince, postavil se na čáru a jedním pohybem je všechny hodil směrem k jamce. Následně mohl jako první „cvrnkáním“ neboli úderem prstu do ležící mince, postupně mince

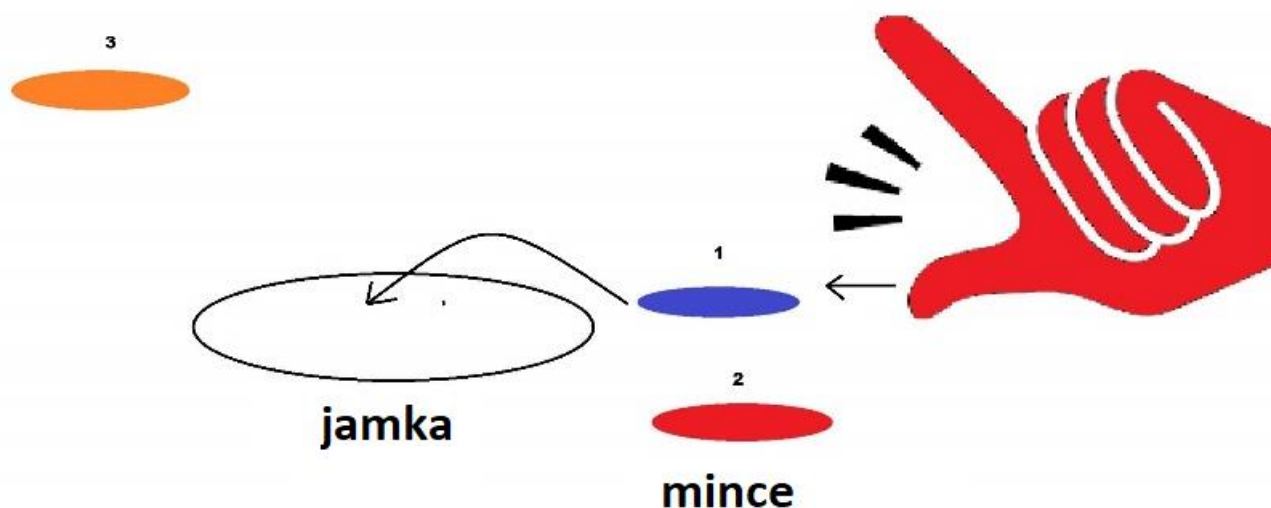
obr. 2

Projekt jest współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz ze środków budżetu państwa. Przekraczamy granice

nasměrovat do jamky. Každou jedním pohybem. Dělal to do té doby, než se nějakou mincí netrefil. Poté cvrnkal další hráč, jehož mince byla na začátku hry nejbliž čáry.

obr. 3

Ve hře „na cvrnkání“ převládali kluci, zatímco další hra na dvorku, „**guma**“, byla záležitost holek, i když i mužské pohlaví se při ní taky mohlo dobře pobavit. Při hře stačily dvě kamarádky (nebo dvě židle). Guma se hrála ve 3 šířkách (pozor, noha, roztažená) a v několika výškách: kotník, lýtka, kolena, stehna, někdy se podařilo i výš. Gumu (za našich časů to byla bílá guma koupená v galanterii, dnes existuje množství barevných verzí) roztáhneme mezi dvěma osobami. Tuto hru může hrát současně velký počet osob. Dvě osoby drží gumu nohama, zbytek skáče, a osoba, která udělá chybu, vystřídá jednoho ze stojících. Chyba je tehdy, když se chodidlo netrefí do gumy nebo se trefí nesprávně. Všechno závisí na verzi zvolené na skákání. Nejpopulárnější byly verze „dny v týdnu“ a „desítky“. Pamatuju si, že hra s gumou byla výborná zábava.

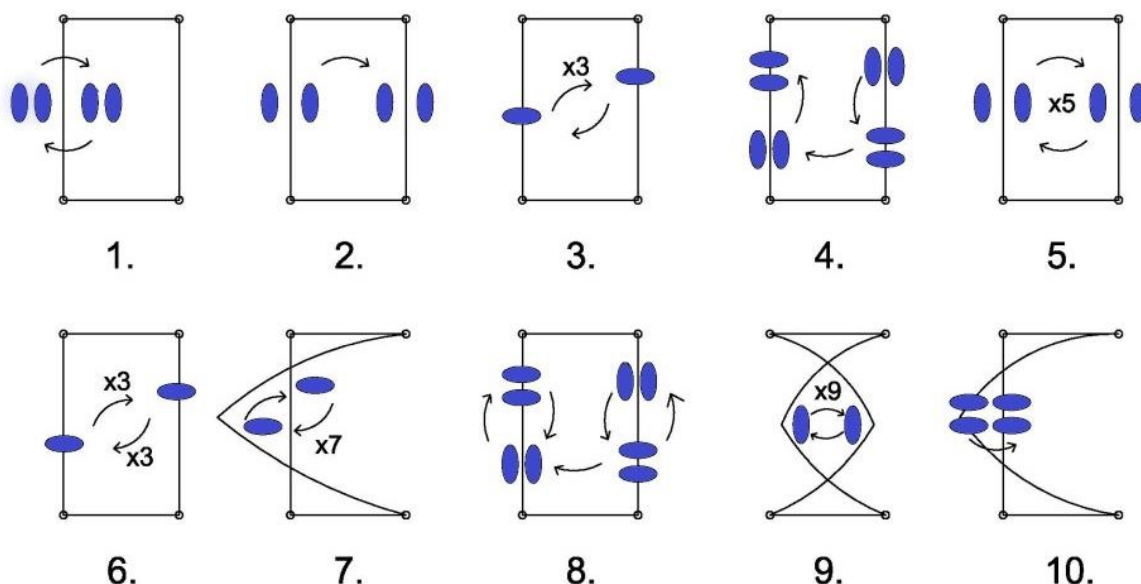

Když jsme v dětství hráli gumu, do reality nás vracela až trochu našťavaná máma, která upozorňovala, že je čas jít domů. Procvičuje smysl

Projekt jest współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz ze środków budżetu państwa. Przekraczamy granice

pro rovnováhu, koordinaci pohybů a plynulost prováděných pohybů a zároveň schopnost opakování.

Bohužel obrázek nedokáže zcela vyjádřit uspořádání a složitost prováděných skoků. Občas stojí za to se podívat na videa na internetu nebo ještě raději poprosit prarodiče a rodiče, aby ukázali, jak se mají správně provádět.

Jedna z mých oblíbených míčových her z dob dětství byla hra „**do kolena**“. Jedna z jejích verzí se nazývala „**na barvy**“. Hráči stojí v kruhu a házejí míč osobě, kterou si vyberou. Pokud někdo nechytí míč před odrazem o zem, klekne si na jedno koleno, na dvě kolena, sedne si, někdy si lehne, potom vypadne. Podmínkou je, aby míč byl hráči hozen, pokud možno dobře, a to tak, aby existovala možnost ho chytit a aby neodletěl „někam do vesmíru“ vysoko nad hlavami. Hráč se může osvobodit od postupně ukládaných trestů tím, že chytí míč (např. ze dvou kolen může chycením míče přejít na jedno koleno). Hra „na barvy“ je její těžší verze. Při hodu se vysloví názvy barev. Když padne černá, osoba, která chytá, míč nesmí chytit. Tresty za to jsou stejné jako při nechycení míče.

Hra, která nám vždy uvolnila nadbytečnou energii, byla hra **na babu**, běžně nazývaná hra **na honěnou**. Na začátku hry jsme vždy vybrali prvního stíhajícího hráče pomocí nějakého rozpočítadla. Někdy mělo velmi krátkou formu, např. „raz - dva - tři - honíš

Projekt jest współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz ze środków budżetu państwa. Przekraczamy granice

ty“, ale někdy bylo složitější, např. „en ten týky, dva špalíky, čert vyletěl z elektriky, bez klobouku bos, natloukl si nos“.

Úkolem hráče s „babou“ je dohnat libovolného účastníka hry, plácnout ho na libovolné části těla a zvolat „baba“ nebo „máš babu“. Tento dotčený účastník hry teď bude honit ostatní, ale není to pravidlem. Dokázali jsme se honit podle různých variant hry. Mezi nimi byly:

- Zmrzlík: dítě, jehož se dotkla „baba“, se stane „zmrzlíkem“, musí stát s rozkročenýma nohama a může ho „odkouzlit“ jiné dítě, které pod ním proleze. Hra končí, když baba začaruje všechny hráče nebo to děti přestane bavit nebo už nebudou mít sílu na další honičku.
- Baba do dřepu: pokud si utíkající dítě stihne před babou dřepnout, je zachráněné.
- Baba na dřevo: zachrání se takové dítě, které se stihne dotknout něčeho dřevěného (stromu, lavičky, plotu atd.).
- Raněná baba – chycená osoba má babu, ale když honí děti, musí se jednou rukou držet za místo, kterého dotkl předchozí hráč s babou.

Nejzábavnější byla tato hra ve velké skupině. V těch dobách bylo dětí na dvorku dost, a tak bylo snadné nasbírat dostatek zájemců o hru, ale myslím si, že i dnes by se hra výborně osvědčila např. při organizovaných oslavách narozenin.

Skupinová hra, kterou si taky pamatuju z hraní na dvorku, byla „**ovečky a vlk**“. Během této hry byly vždy děti hlučné, veselé a hlasité, jako by se domů vracely skutečné ovečky utíkající před vlkem. Během hry se mezi dětmi vybere máma, vlk, zbytek jsou ovečky. Po označení hrací plochy se na jednu stranu postaví máma, na druhou stranu ovečky, stranou stojí vlk. Ovečky běží za mámou a vlk se je snaží chytit. Hry končí, když chytí všechny. Než se ovečky rozběhnou, vedou s mámou zábavný dialog.

To je jedna z her, na kterou mám sentimentální vzpomínky.

M: Ovečky, honem domů!

O: Máme strach!

M: Z čeho?

O: Z vlka zlého!

M: Kde je?

O: Za horami za lesy!

M: Co dělá?

O: Brousí si zuby drápy!

M: Na koho?

O: Na nás!

M: Ovečky, honem domů!

Úvodní dialog měl různé verze, ale další část hry byla vždy stejná. Po tomto posledním výkřiku mámy běží ovečky k mámě, vlk je chytá a odvádí je na svou stranu. Ovečku, která stihne doběhnout k mámě, už vlk nesmí chytit. Když všechny ovečky doběhnou k mámě, vlk se vrací k sobě a ovečky se vrací na původní stranu. A tím může hra znovu začít, dokud vlk nechytí všechny ovečky.

Na všechny tyto hry mám sentimentální vzpomínky. Vyžadovaly po nás velkou míru fyzických a manuálních schopností, dávaly nám hodně radosti, našim rodičům dávaly chvíli na oddech, protože jejich ratolesti byly tak unavené, že pak už měly akorát chuť si lehnout do postele.

Aneta Labisz